

MURESÁNU.

AZEJKU nevű mondabeli rablóvezér után elnevezett barlangban ütöttük fel a tanyánkat. A tulajdonképpeni vadásziidény már megkezdődött. A pásztorok a havastetőket két héttel ezelőtt hagyták el. A vad a bőséges eső után zöldelő friss sarjában duskált, mely ősszel a nyári idény alatt lelegelt területeken bőven termett.

Csak ketten voltunk. Gyorgye az öszvért lenyergelte, megbéklyózta, kicsapta a legelőre, azután elment tűzifáért. A közvetlen környéken már minden tüzelőanyag elfogyott, mivel vadászexpedícióim alkalmával évek óta ezen a helyen szoktam táborozni.

Míg Gyorgye fát vágott, én fenyőgalyakat nyestem, hogy azokból ruganyos fekhelyet készítsek. A tavaszi siketfajddürgés óta itt maradt száraz ágakat felhasználtam arra, hogy velük a tábortűz megrakásánál alágyujtsak.

Miután mindezzel elkészültem, a karabélyt a hátamra vetettem, két tölténytárt tettem a zsebembe és lassan elindultam arrafelé, ahol Gyorgye messze elhangzó fejszecsapásokkal egy száraz fenyőfát döntött le.

— Gyorgye! Most a Girdomán havasig akarok elmenni. Talán újra sikerül meglátnom azt a hatalmas fekete vérmedvét, melyet már egy párszor meglestünk, amint ott a friss sarjút legelte és az áfonyát szedegette. De ettől eltekintve, a sztina feletti fehér sózóköveknél mindenesetre zergét fogok találni.

— Domnule! Jobban szeretném, ha veled mehetnék. De amint láthatod, fát kell vágnom, mert a hosszú őszi éjszakát semmi esetre sem tölthetjük el tűz nélkül. Ha egyedül mész, mindenesetre fokozott mértékben kell magadra vigyáznod. A Girdomán az a hely, ahol a tollaskalaposokat kerülő emberek az ország határát szokták átlépni. A Budeuféle kodru (rablóbanda) maradványai, melyet a Fogarasi havasokban szétugrasztottak, ezen a vidéken ütötték fel a tanyájukat. Muresán különben is eldicsekedett, hogy a te karabélyod nemsokára az ő vállán fog lógni.

Vén asszonyok nyara a déli Kárpátokban! Minden faágon, minden sárguló fűszálon az aranyárga őszi napsugárban ott csillogott az ökörválnak egy-egy szála. Azt a tökéletes csendet, melyet kevés ember ismer, csak egy fekete harkálnak éles stakkatóban elhangzó füttye zavarta meg. A kék égboltozaton kopasznyakú, fehérfejű keselyű, hatalmas turulmadár, úszott dél felé. Az Aldunához igyekvő juhnyáját követte.

Nem siettem. Szomjúságomat az egyik széltörésben termő édes málnával oltottam. Változatosság kedvéért az áfonyából is szedegettem. Félreismerhetetlen nyomok elárulták, hogy a medve és a róka is röviddel ezelőtt itt lakmározott.

Fölfelé törtetem, míg az előttem lévő fenyőerdő fölé emelkedő hegygerincet el nem értem. Innét szép kilátás nyílik abba a katlanba, hol a Girdomán nevű havason épült pásztorkunyhók, sztinák, állanak. A cirbolyatörzsekből összetákolt házikók smaragdzöld pázsitzőnyeg közepén, melyet zúgó hegyipatak szel át, elhagyatottan állanak. Már két-három hét telt el, amióta a nyájak elvonultak. Itt is a legmélyebb templomi csend honol.

A kunyhók környékét vizsgálom és nézegetem. A prizmás messze-látó minden követ, minden gyökeret, minden fűszálat közvetlen közelembé varázsol. Egy ősután kívül, mely félig felnőtt borjával együtt lemelész, semmit sem tudok felfedezni.

A hegycsúcsok árnyéka már a kunyhók felé közeledik. Kövek hullása másfelé tereli figyelmemet. Azon a hegyoldalon, ahonnét jöttem, magányos állatot veszek észre, mely egy viharok által megnyomorított, gúlaalakú fenyőfácska mellett mozgolódik. Sötétszínű, mint az érett gesztenye. Első pillanatra azt hiszem, hogy a fekete vérmedve. A prizmás távcső azonnal közelembé hozza. Csalódtam! Egyedül járó, kapitális zergebak. Az öreg úr hatalmas kampóit a fenyőfácskán súrolja s ez úgy imbolyog, mintha a vihar rázná.

Teljes szélcsend uralkodik. Pár lépést kúszom s máris egy sziklatömb irányában vagyok, mely a becserkészendő vad pillantásai elől eltakar. Most gyors lépésekkel egyenesen a szikla felé tartok. Midőn fölötte áttekintek, a zergebak nyolevan lépésnyire áll tőlem. Havasi égercserje lombját szedegeti. Lapockalövéssel leterítem. A puskaszó ezen a helyen úgy hangzik, mind egy ostorcsattanás. Itt a havasnak az akusztikája gyenge. Másutt a puska szava úgy hangzik, mintha a világ végét hirdető arkangyali harsona szólalt volna meg.

A rekordkampós bakot kizsigerelem és a hátamra veszem. Súlya megközelíti az 50 kilót. Lassan kapaszkodom felfelé. Alig haladtam 200 lépésnyire, két kőszáli sas ereszkedik le oda, ahol a zergét meglőttem. A madarak királya koldus módjára lakmározik a hulladékon.

Mire a hegy gerincét elérem, a sztinát már elnyelte az árnyék. A nap csak a hegycsúcsokat világítja meg.

Zsákmányomat leteszem a földre és újra a sztina környékét figyelem. Az ősuta valamivel feljebb vonult és még egy ideig látszólag gondatlanul legelészett. De mintha e pillanatban észrevett volna valamit! Felfigyel, első lábával dobbant és mereven néz egy pontra. Azután megfordul és szalad. Nem eszeveszett futással és meneküléssel. Csak hullámszerű ugrásokkal távozik, miközben vissza-visszanéz. Fehér tükre felfel villan, mielőtt a közeli gyalogfenyő bozótban eltűnne.

A sztina felett látható kövek között, melyekről a háziállatok évek

óta nyalták az odaszórt sót és amelyek ennek következtében megfehéredtek, mintha jégtömbök volnának, sötét állat mozog. Zerge! De amikor a messzelátót a szememhez illeszttem, észreveszem, hogy újra csalódtam. Ez most az annyira keresett vérmedve. Ott legelgeti a friss sarjút. De mozdulatai a kérődző állatokétól teljessen elütők. Zerge, őz, szarvas nyugodtan szokott legelészni és csak egy-egy lépéssel követi a még le nem legelt füvel benőtt helyeket. A medve óriási hangya módjára sűrög-forog, keres-válogat a zöld pázsittal benőtt földön.

Egy ideig kiszemelt áldozatomat figyelem. Azután megtekintem a terepet és meghányom-vetem magamban a tervet: mikép közelítsem meg ezt az élesérzékű, figyelmes vadat. Örömmel veszem észre, hogy ő maga közeledik felém. Ha ebben az irányban halad, még magától kerülhet puskacsővem elé.

De most a medve felfigyel. Csak egy pillanatig. Azután menyét-szerű fürgeséggel szalad végig a réten s eltűnik a gyalogfenyő sűrűjében.

A medve valamit észrevett!

Most már gyorsan sötétedik. A sztina környéke félhomályba merül. Szemem a szókövek között megakad egy mozgó ponton. Mintha a kövek egyike megindult volna, hogy a kunyhók felé közeledjek.

A messzelátó ez alkalommal embert hoz a közelembe. Öltözete fehér. Mindenesetre benszülött oláh. Erre imbolygó járásából is lehet következtetni, ez a Déli Kárpátok és a Balkán hegylakóinak egyaránt jellemző tulajdonsága.

Egyenesen felém tart. Most már ruházatának és felszerelésének egyes részleteit is meg tudom különböztetni. Az a sötét valami, ami mint egy felkiáltójel emelkedik válla felé, a puska csőve. Széleskarimájú kalapját a kezében tartja. Kockás takarójának két csücskét szíjjal kötötte össze és azt mente módjára, panyókára vetve viseli. Most már a széles bőrtüszőt is látom. Két hatalmas handzsár és barna fából készült furulya kandikál ki belőle.

Lövésre kész puskával guggolok egy szikladarab mögött. Két lépés választ el az ösvénytől, mely a Girdomán sztinától, gyalogfenyő-pásztán átkanyarogva, a hegygerincen lévő marhacsapáshoz vezet. A gyorsan közeledő alakot az alattam elterülő bozót már elnyelte. Minden lépését hallom, amint a köves talajon felfelé törtetve közeledik. Fehér inge az ágak között már fel-felcsillan. Most teljes alakja jelenik meg előttem. Észrevett. Megtorpan és fegyver után nyúl. De ebben a pillanatban már puskámnak a csőve mellének van szegezve.

— Punye puská zsosz! Tedd le a puskát!

Emberem azonnal, szó nélkül engedelmeskedik. A manlicher csörrenve esik a kövekre.

— Fordulj meg és távozz három lépésnyire. Egy tapodttal se tovább, mert keresztüllőlek.

A vadonban a töltött puska a leghatalmasabb kényszereszköz, feltétlen engedelmeséget lehet vele kicsikarni.

Ellenfelem hátrafelé még pislogni sem mer.

Gyors mozdulattal felveszem a manlichert. Midőn a závarzékot kirántom, oldalt a csőben levő töltény is kiperdül. A závarzékot övembe dugom és miután a bottá vált fegyvert a földre dobtam, lövésre készen tartott puskámmal foglyomat felszólítom, hogy forduljon meg és vegye fel a manlichert.

Most tüzetesen szemügyre veszem ellenfelemet. A körözölevélbeli személyleírás után ráismerek. Ez Muresán. A fogarasi havasokban csendőrgolyótól elpusztult Budeunak legveszedelmesebb cinkosa. Katonaszökevény, aki szolgálati fegyverével menekült a szászvárosi laktanyából a havasokba, hogy a hirhedt haramia bandájához csatlakozzék.

Muresán szomorú pillantást vet ártalmatlanná vált puskájára. De én nem adok neki sok időt a szemlélődésre. A közelben fekvő zergére mutatok és parancsoló kézmozdulattal szólítom fel, hogy a nehéz zsákmányt vegye a hátára.

— Domnule! Mit akarsz velem csinálni?

— Ne kérdezősködjél, hanem azonnal szó nélkül engedelmeskedjél, mert különben a következő pillanatban átlukasztott hátadból a tüdődarabokban fog kilőgni.

Ezt a beszédet a haramia is megérti. A puska csövét a zergének guzsbapeckelt négy lába közé dugja és a nehéz vadat a hátára emeli.

— Előre! A Zejku barlangja felé.

Közben beesteledett. A telihold majdnem nappali világosságot terjeszt. A három lépésnyire előttem baktató alakot pillanatra sem veszem szem elől.

Szóltanul haladunk előre. A haramia tökéletesen ismeri a járást és nem szorul útbaigazításra. Az erdőt elhagyva kiérünk arra a hosszú, magas fűvel benőtt tisztásra, melynek végén ég felé tornyosuló sziklafal tövében, sötétlik a Zejku barlangjának a nyílása.

A Gyorgye által élesztett tábori tűz vörös fénye fel-felcikázik. Most időnkint dobbanást lehet hallani, mintha valaki nehéz sulykóval döngetné a földet. Közben a fafürészelésre emlékeztető halk recsegés szakítja meg az őszi éjszaka csendjét. A megbéklyózott ösvér ugrik egyet-egyet és közben mohón legelve tépi éles metszőfogaival a fűvet.

Már a tűz pattogását is lehet hallani. Az ösvény következő kanyarulata után meglátom Gyorgyet, amint teás-kannával a kezében a tűz körül szorgoskodik.

Foglyom minden további utasítás nélkül egyenesen a barlang felé tart. Gyorgye is észrevette közeledésünket. Az idegen válláról lesegíti a zergét és kérdőleg néz rám. Meghagyom neki, hogy Muresánt béklyózza meg.

A mozgási szabadságtól való megfosztásnak az a módja, amelyet az erdélyi havasokban gyakorolnak, a szenvedő félre nézve nincs semmiféle testi fájdalommal összekötve. A nadrág megrögzítésére szolgáló

összes madzagoknak, esetleg gomboknak átmetszése, illetve eltávolítása cseppet sem fáj. A szenvedő fél csupán abba a kényelmetlen helyzetbe jut, hogy alsóruháját állandóan a kezével kell tartania, hogy le ne csússzon.

Miután Muresánt ily módon pillanatnyilag ártalmatlanná tettem, megengedtem, hogy a tűz mellé üljön. Sőt Gyorgye egy csésze teával, kenyérrrel és cigarettával is megkínálta, amit az nagy hálálkodással fogadott.

Gyorgyevál most félrevonultam a barlang egy távolabb eső sarkába. Tanácskoztunk. De ezért Muresánról sem vettük le a szemünket. A töltött fegyvereket is állandóan készenlétben tartottuk, hogy kellő pillanatban azonnal használhassuk.

Eleinte azzal a gondolattal foglalkoztunk, hogy a foglyot másnap vigyük el a legközelebbi csendőrlaktanyáig és ott adjuk át az illetékes hatóságnak. De ettől a szándéktól Gyorgye rábeszélése folytán elállottam. Muresán nekem eddig semmiféle kárt sem okozott. Bosszúálló társai ellenben a jövőben marháim elhajtása és erdei épületeim felgyújtása által annál érzékenyebb kellemetlenségeket okozhatnak, anélkül, hogy azok ellen komolyan védekezhetnék. Legjobbnak láttuk megesketni a haramiát, hogy velem szemben soha semmiféle ellenséges cselekedetet nem fog elkövetni, sőt kodruját (bandáját) is ily értelem-ben fogja befolyásolni. Ezt a megoldást azért is tartottam a legjobbnak, mert tapasztalatból tudtam, hogy a kellő formák között letett nagy esküt a havasi oláh a legritkább esetekben meri megszegni.

Visszamentünk a tűzhöz. Gyorgye a zerge májából és szívéből illatos paprikást készített. Mindhárman látszólag a legnagyobb békeségben hallgatagon ettünk, mintha régi barátok lennénk. Muresán amennyire zilált ruházati viszonyai megengedték, a tűz körül és primitív barlangi háztartásunkban végzett apró szolgálatokkal is igyekezett kedveskedni.

Vacsora után komolyan kezdtünk el tárgyalni :

Muresánt keresztnevén szólítottam :

— Dumitru ! Mit kerestél a területemen ?

— Domnule ! Ezt a kérdést épúgy intézheted a kóborló farkashoz, akinek époly kevéssé van parancsnoka, mint nekem.

— Holnap átadlak a csendőröknek. Azok majd feleletre fognak kényszeríteni.

— Hatalmadban vagyok. Ezt is megteheted. De ezzel nem nyertél sokat. Ha attól tartasz, hogy a magunkfajta emberek neked ártani fognak, akkor összes társaimat is el kell fognod. De vessél számot azzal, hogy nem leszel mindig olyan szerencsés, mint amilyen a mai napon voltál.

— Mit tegyek, hogy felöletek nyugodtan járhassak vadászni és hogy pásztoraim ne járjanak megint úgy, mint amikor Mozop elhajtotta 80 darab juhomat ?

— Azt, amit eddig tettél. Ne bánts bennünket és mi sem bántunk téged. Engedd meg, hogy felöltözzem, add vissza fegyveremet és bocsáss szabadon. A nagy esküvel, mely úgy köt, mint a vas, megesküszöm, hogy sem az én részemről, sem embereim részéről sohasem lesz semmi bántódásod.

Gyorgye ezt a kérelmet a legmelegebben pártolta. Nézete szerint itt a helyszínén a kellő formák között letett eskü a legjobb biztosíték. Az ajánlatot elfogadtam.

Muresán mindenekelőtt megkapta az összes madzagokat, melyek segítségével öltözetének megbontott egyensúlyát helyreállította. Gyorgye ezalatt megtette az előkészületeket, hogy a nagy esküt annak rendje és módja szerint bevehessük. Nagy vadászkésemmel gyeptéglát vágott ki, melynek helyére Muresán mindkét lábával ráállott. Azután a gyeptéglát a haramia fejére tette, aki ily helyzetben letette az esküt, hogy se engem, se embereimet, se marháimat nem fogja bántani és sem ingó, sem pedig ingatlan vagyonomban soha semmiféle kárt nem fog tenni.

E ceremónia befejezése után Muresán és Gyorgye megcsókolták egymást és ünnepélyes fogadalmat tettek, hogy ezentúl testvéreként fognak élni és egymást mindenben támogatják.

Miután Muresán toalettjének minden tartozékát és fegyverét závázzakkal együtt visszakapta, elbúcsúzott. Ötkoronás tallért akartam a markába nyomni azért a szolgálatért, melyet nekem ma este a meglőtt zergebak cipelésével teljesített. Midőn vonakodva és kedvetlenül szemlélte a köznép előtt akkoriban nagy becsben álló pénzdarabot, tudtára adtam, hogy igazi úr a vele hasonszórú embertől ingyen nem fogadhat el semmiféle szolgálatot. Erre azt válaszolta:

— Domnule! ha engem meg akarsz jutalmazni, akkor ne adj pénzt. Amióta a Bosoródi zsidót kiraboltuk, abban nem szenvedek hiányt. Inkább add ide azt a kést, melynek pengéjét teljesen el lehet bujdatni fából készült markolatában. Nincs az a pénz, amelyért azt meg tudnám szerezni.

Ezzel svédvadász késemre mutatott, mely szijrafüzve lógott övemén.

A kést szó nélkül leoldottam és átnyujtottam.

Pár pillanat múlva az éj sötétje elnyelte távozó alakját.

Muresán híven megtartotta esküjét.

Egy alkalommal újonnan épített erdei lakomban a lámpa fénye mellett olvastam a küldönc által aznap hozott lapokat. Hetenkint csak egyszer szoktam postát kapni és azért az ujságok ritka csemegeszámba mentek.

Egyszerre kinyílt az ajtó és a küszöbön megjelent Muresán teljes fegyverzetben.

— Domnule, azért jöttem, hogy figyelmeztesselek valamire. Esténkint függönyözd le az ablakodat. Sok ellenséged van, aki lesi az alkal-

mat, hogy lesből lelőjjön. Vigyázatlanságod által te nyújtod nekik a legjobb alkalmat.

Azután sajátkezűleg akasztott egy lópokrócot az ablak elé.

De ettől eltekintve, ismételten mindenféle jó szolgálattal kedveskedett nekem, melyekért legfeljebb dohányt, gyufát és más, a vadonban nehezen beszerezhető szükségleti cikket fogadott el. Közben azonban bandájával számos rablást, lólopást, juhelhajtást követett el. A csendőrök mindig csak a kihült tűzhelyekre akadtak, melyeken a haramiák a lopott birkákból «szlojt» készítettek. «Szloj» a délikárpátokban garázdálkodó juhralóknak a húskonzerve. A lopott birkák húsát addig főzik, amíg a lágy részek a csontokról le nem válnak. Lehűtés után alaktalan húspép marad. Ezt azután a leölt állatok bőreiből készült tömlőkbe gyúrnak, melynek nyílását bevarrják. A varratokat fenyőszurokkal bekenik és kész a húskonzerv, melyet akár egy évig is el lehet tenni. Én a magam részéről ezt az ételt elég ízletesnek találtam.

Egy alkalommal beállított hozzám Szamoila. Fialat oláh suhanc, akit a falusiak világlátott embernek tartottak. Szamoila ugyanis oláh vándorpásztorokkal majdnem az egész Balkánt gyalog járta be. Ott legeltette a gazdag Purecse Tanászie juhait a Varju vizénél, melynek tulsó partján van Haruszalin. Így nevezi a nép a Fekete tengert és Jeruzsálemet. A Balkán eszperantóját, a török nyelvet is elsajátította és állítólag a «szloj» főzéséhez is értett. Hogy erre a haramiaélettől és foglalkozástól elválaszthatatlan ismeretre is szert tett, azon senkisémm csudálkozott, mert Szamoila Muresánnak unokaöccse volt.

Szamoila nagybátyjának látogatását jelentette be.

A haramia, kinek fejére nagyobb vérdíj volt kitűzve, a kijelölt napon tényleg megjelent unokaöccse kíséretében. A parkot és az egész környéket, ahol találkoztunk, számos őrszem, Muresán rokonsága, vette körül, hogy a tollaskalaposok esetleges közeledését kellő időben jelezzék. A parknak egy félreeső részében, az acetylén-bódé mellett, tárgyaltunk. Veszély esetén innét lehetett volna legkönnyebben a közeli erdőt elérni. No, de erre nem került a sor.

Muresán a kellő udvariassági formák betartása mellett, melyeknek leírását itt mellőzni akarom, előadta jövetelének célját. Bejelentette, hogy ezentúl becsületes ember akar lenni és arra kért, járjak közbe a hatóságoknál, hogy neki büntetlenség biztosítsák. Felajánlott 30 darab 20 frankos aranyat, hogy ezzel a pénzzel szükség esetén egyengessem a polgári erkölcs felé vezető útjait, melyeket ezentúl semmi szín alatt sem akar elhagyni.

Megígérttem neki, hogy tőlem telhetőleg el fogok járni az ügyében. Persze biztosat nem ígérhettem, mert magam sem ismertem a törvény útjait, melyeken ilyen és ehhez hasonló esetekben mozogni kell. Az aranyakat természetesen nem fogadtam el.

Másnap első utam a főszolgabírói hivatalba vezetett, ahol ebben

az ügyben ki akartam kérni a járás bölcs vezetőjének a tanácsát. Igazi magyar úrral volt dolgom, aki a népnek minden ügyes-bajos dolgát alaposan ismerte és aki minden alkalommal a viszonyoknak megfelelő legjobb megoldást tudta megtalálni. A paragrafusok époly kevésbé feszélyezték, mint a felelősségtől való oktalan félelem.

Nyugodtan hallgatta végig előadásomat. Azután felkelt a helyéről és egy csendőrörsjelentést adott a kezembe.

— Öcsém, elkéstél. Muresánnak már csak az isteni kegyelemre van szüksége. Olvasd el a kimpuluineági csendőrörs ma reggel lovasfutárral érkezett jelentését.

«Muresánt a falu határában meggyilkolták. A tettes, Mozsotka Szamoila, maga jelentkezett. Tüszőjében a halottól elrablott 30 darab 20 frankos aranyat találták.»

Most már csak az a kérdés izgatja a kedélyeket, hogy kit illet a haramia fejére kitűzött vérdíj. Szamoila ily irányú igényét jelentkezősekor bejelentette.

Maderspach Viktor.

MEGÉRTETTEM, HOGY KENYÉRNEK SZÜLETTEM.

*Van, aki toronynak születik, és van, aki remetének,
Van, aki örlő szájnak, és van, aki csemegének:
Engem magnak vetett a Magvető
És kenyérnek, annak is feketének.*

*Mintha csak játszani büjtam elő
Meleg mélyedből, drága földem,
Kíváncsian, szelesen, zölden.
Babusgattak öreg barázdák,
Hízalgattak kövér májusi pásztlak,
Éreztem a jó napsugarak csókját,
Míg körülem pitypalatly furulyáz,
És borzas szelek játszanak fogócskát.
Igy nő ki nyurgán fiú és kalász.*

*És éreztem, amint a fürtös száron
Az Isten ujjá végigsimogat,
S rámtelt a törvény: minden búzaszálon
Csak egy kalász marad.
És itt a pecsét is a szívemen:
A Szűz Mária áldott képét
Viseli minden búzaszem.*